

Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjoni 2010.aasta tegevuse ülevaade

Eesti TA Looduskaitse Komisjon (TA LKK) jätkas tööd Eesti Maaülikooli (EMÜ) juures Veski tn. 4 Baeri majas, Komisjoni esimees filosoofiadoktor Urmas Tartes, aseesimehed bioloogiakandidaat Vilju Lilleleht ja bioloogiakandidaat Heiki Tamm, sekretär Vaike Hang.

Koosseisu uuendamine

Lõppeval aastal täiendati komisjoni 1998.aastal kinnitatud koosseisu. Senisest liikmeskonnast lahkusid omal soovil (põhiliselt ajapuudusel, ka töökohamuutused): Uku Alakivi, Heino Mardiste, Avo Miidel, Tõnu Möls, Toomas Saat, Hardi Tullus.

Läbirääkimiste tulemusel andsid nõusoleku Looduskaitse Komisjoniga ühinemiseks: Teet Koitjärv, Georg Martin, Peeter Muiste, Jüri Nemliher, Marek Sammul, Kalev Sepp, Uudo Timm.

Uute liikmete kandidatuurid kooskõlastati ja kiideti heaks komisjoni koosolekul 28. mail 2010. Vastavalt komisjoni esimehe esildisele kinnitati Teaduste Akadeemia juhatuse koosolekul 09. novembril 2010. komisjoni uuendatud 28-liikmeline koosseis.

Tegevusest

Eesti looduskaitse juubeliaasta ja elurikkuse aasta tähistamisel toimis komisjon tihedas koostöös Keskkonnaministeeriumiga. Nii on juubelikogumiku "Eesti looduskaitse 100" autoriteks ka komisjoni liikmed - U. Tartes, E. Pirrus, V. Hang jt. kogumikku toimetab A. Marvet. Keskkonnaameti tellimisel koolidele looduskaitse mapp, mille koostajateks olid komisjoni esimees Urmas Tartes ja loodusemees Arne Ader, toimetajaks Ann Marvet. Juubeliüritusena oli Tartus Veski 4 Baeri majas näitus "Kes on kes looduskaitsetes".

Eesti Teaduste Akadeemia korraldas 17. novembril Tallinnas elurikkuse aasta tähistamiseks seminari „Rahvusvahelise elurikkuse aasta 2010“, millel komisjoni esimees Urmas Tartes esines etekandega „Punane nimestik ja liigikaitse“.

Urmas Tartes pidas Eesti Looduskaitse Seltsi 44. üleriigilisel kokkutulekul Naissaarel, mis oli pühendatud looduskaitse 100.aastapäeval ettekande teemal „Tartu ülikooli teadlaste rollist looduskaitse kujunemises“.

Seoses punase nimestikuga peeti mitmeid läbirääkimisi Keskkonnaministeeriumi esindajatega, et punase nimestiku võimalused saaksid parimal moel rakendatud looduskaitse korralduses. Ivar Puura osaleb jätkuvalt Nord Streami keskkonnamõjude hindamise komisjoni töös.

Tegime Keskkonnaministeeriumile ettepaneku komisjoni asutajaliikme ja kauaaegse aseesimehe – 1957.aasta looduskaitse seaduse projekti ettevalmistaja, kaitse-ja keelualade põhimääruste koostaja, looduskaitse kogumike, albumite ja sadade looduskaitse artiklite autori TÜ geograafiaprofessori **Endel Varepi** (1915-1988) **portreemaali** avamiseks tema 95.sünniaastapäeval kunagises kuulsas Pärnu Poeglaste Gümnaasiumihoones. Selle kooli lõpetas Varep 1933.aastal. Portreemaali autor on kunstnik Vello Paluoja, töö rahastas Keskkonnaministeerium. Maal avati pidulikult 17.septembril 2010. Katte maalilt eemaldasid keskkonnaminister Jaanus Tamkivi ja Varepi tütre tütar Veronika Varep.

Samas korraldas Looduskaitse Komisjon **ülevaatenäituse Varepi looduskaitse-ja kodu-uurimistöödest** ning kinkis koolile (nüüd tegutseb selles hoones Kuninga tänava põhikool) albumi Varepi kirjatööde ja fotodega. Olgu lisatud, et kool austab kunagisi selle kooli lõpetanud Pärnumaalt pärit tuntud inimesi nende portreede jäädvustamisega koolimaja seintel (Konstantin Päts, Tiit Kuusik, Valter Ojakäär jt).

Komisjon korraldas oma kauaaegse liikme (alates 1984) Kumari preemia laureaadi akadeemik **Loit Reintami** (12.11.1929 – 17. 01. 2010) **mälestusnäitus** “**Taim-muld süsteem on elu alus**” (avalik näitus Baeri majas). Näitusel imestati Reintami tegevust iseloomustavad suuri numbreid: 100 semestrit õppetööd, kirjatöid 593, retsenseerinud 700 väitekirja, pidanud üle 2000 loengu. Trükis on ilmunud tema kaks bibliograafiat! Näituse koostas V. Hang.

Veel oli Baeri majas komisjoni korraldatud tuntud entomoloogi (ämblike ja puukide uurija) **Asta Vilbaste** (1923-2010) **mälestusnäitus**.

Looduskaitse Komisjon kogus komisjoni liikmetelt ja EMÜ ning TÜ teadlastelt nende loodusteemalisi eksliibriseid. Huvitav näitus (avalik) neist oli vaadata EMÜ raamatukogu näitusetas.

Mööduva aasta Kumari preemia laureaadiks valiti geoloogiadoktor professor Rein Einasto. Preemia üleandmisel Talinna botaanikaaias korraldas komisjon **näituse Kumari looduskaitsepreemia varasematest laureaatidest ja Einasto töödest**. Looduskaitse Komisjonilt oli laureaadile kingituseks Kumari bibliograafia.

Looduskaitse juubeliaastal ja **Gustav Vilbaste** 125.sünniaastapäeval leiti tema enda kirja pandud trükis ilmunud **kirjatööde kartoteek** (V. Hangu “Eesti Looduse” 2010 märtsinumbris küsitud – kus on Gustav Vilbaste bibliograafia – toel). Loodetavasti leitakse võimalus selle mehe elutöö olulise kokkuvõtte – bibliograafia trüki avaldamine (tema enda koostatud aluseks võttes).

Komisjoni liikmete tegevusest

Komisjoni liikmete igapäevatöö ongi enamuses looduskaitse. Samas tegutsevad ka paljud aktiivset pensionipõlve pidavad inimesed aktiivselt komisjoni egiidi all looduskaitsetes. Ivar Puura ta osales elurikkuste aasta orgkomitee töös, samuti Eesti ökoloogiakonverentsi korraldustoimkonna töös. Esines Leedu rahvusvahelisel Balti vaimse koostöö konverentsil 5.novembril 2010 (Tarmo Soomere, Ivar Puura “Science, society and environment the case of Nord Stream” ettekandja Ivar Puura). Tegutseb SA Archimedes Keskonnakaitse ja –tehnoloogia teadus-ja arendustegevuse programmi juhina. Esinenud Viikerraadios (Laboris) koos Urmas Kõljalaga elurikkuste aastast ja elurikkuste andmebaasi täienemisest.

Heiki Tamme reisirajad on viinud teda maailma pea kõikidesse suurematesse botaanikaaedadesse. On autor 4th Global Botanic Gardens Congressi kogumikus (Dublini). Ta on pidanud ettekandeid Assoori saarte loodusest, Kuuba loodusest, Krügeri rahvuspargist. Andnud korduvalt intervjuusid raadiole, ajalehtedele (ka Soome ajalehtedele). Osaleb Balti mere ümbruse botaanikaedade koostöös. On Ledebouri 225.sünniaastapäeva näituse korraldaja. Korraldas ajaloolise mandzuuria pähklipuu istutamise Villa Tammekann õuele Tähtveres.

Aasta jooksul on Ann Marvet toimetanud mitmeid looduskaitse-teemalisi trükiseid nagu “Eesti looduskaitse”, “Veevõrliikide käsiraamat”, “Hoiualadega jõed Virumaal”. Samuti juhendas ta ekskursiooni elurikkuse päeval Lahemaa rahvuspargis Juminda poolsaarel. Ta peab visa võitlust prügimajanduse loogilise korrastamise eest!

Arno-Toomas Pihlak jätkab õhuhapniku ja muldmetallide (kiltades) uuringuid, trükis ilmunud kaks raamatut.

Malev Margus täiendab jätkuvalt metsanduse ajaloo lehekülgi. Aleksander Maastik toimetab EMÜ ja TTÜ trükiseid ning toimetab jätkuvalt ajakirja “Keskonnatehnika”.

Enn Pirrus tegeles Lasnamäe meteoriidijälje asukoha ehitustegevuse eest kaitsmisega. Juhendanud TTÜ Särghaua välibaasis mitmeid ekskursioone.

Vilma Kuusk tegi tõhusat tööd Pärnus (kaardistas niidu-kuremõõga, siberi võhumõõga ja ahtalehise ängelheina levikut seoses kaablitrassi rajamisega). Sai hakkama ennekuul-

matu teoga – juhendas Tahkuranna golfiväljakult kaitse all oleva niidu-kuremõõga 239 taime ümberistutamise ohutumasse kohta (kus ennegi niidu-kuremõõk kasvamas).

Urmas Tartes esines korduvalt raadios ja televisioonis erinevate loodusalaste teemadega. Samuti koostas ta Silma Õpikoja tellimusel koolilastele mõeldud õpetusliku pildiprogrammi „Mutukaelu vees“.

Lisaks koostööle Keskkonnaministeeriumiga on tihedad sidemed EMÜ, ELUSi ja ELKSiga.

Urmas Tartes

Eest TA Looduskaitse Komisjoni esimees

13.01.2011